

Asia: VN/20925/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain ja kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntonne, mikäli erottelu alla olevien kysymysten mukaisesti ei onnistu

Esitysluonnoksessa ehdotetaan muutettavaksi työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annettua lakia ja kotoutumisen edistämisestä annettua lakia. Hyvinvointialueesta annetulla lailla ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetulla lailla sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu siirtyy vuoden 2023 alussa kunnilta hyvinvointialueille. Tämän johdosta työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annettuun lakiin ja kotoutumisen edistämisestä annettuun lakiin ollaan tekemässä järjestämisvastuun muutoksesta johtuvia muutoksia. Teknisiltä vaikuttavilla muutoksilla on kuitenkin kauaskantoisia vaikutuksia etenkin työllisyyden kuntakokeilujen ulkopuolella oleville kunnille.

Ehdotettujen TYP-lain muutosten tavoitteena on päivittää lakia siten, että sosiaali- ja terveystyöpalveluiden järjestämisvastuun siirtyessä kunnilta hyvinvointialueille, hyvinvointialueet tulevat laissa säädettyjen sosiaali- ja terveystyöpalvelujen uutena järjestäjänä mukaan TYP-yhteistoimintamalliin. Esitetty tekninen päivitys ei huomioi kunnille muodostunutta roolia TYP-toiminnan käytännön toteutuksessa.

Työllistymistä edistävää monialaista yhteispalvelua koskeva lainsäädäntö säädettiin yhdessä kuntien työmarkkinatukimaksuosuuksia merkittävästi korottavan lain kanssa. Keskeinen perustelu TYP-laille oli, että näin kunnat pystyvät järjestämään palveluja kohderyhmälle ja näin myös hillitsemään työmarkkinatukimenojen kasvua (HE 183/2014). Nyt ehdotetun lakimuutoksen myötä kunnat eivät enää olisi palveluineen aktiivisia toimijoita TYPin asiakasprosessissa, mutta voisivat tarjota palveluja asiakkaille. Kyseisiä palveluja ei kuitenkaan pidetä lainsäädännössä työllistymistä edistävinä palveluina, joten kuntien työmarkkinatukiosuuksiin niillä ei olisi vaikutusta. Tällaisessa asetelmassa kunnilla ei olisi myöskään mahdollisuutta osallistua asiakkaan palvelutarvearvioon, monialaisten työllistymissuunnitelmien laatimiseen, palveluihin ohjaukseen, ei pääsyä yhteiseen

asiakastietojärjestelmään eikä mahdollisuutta tiedonvaihtoon TYP-toimijoiden kesken asiakkaan työllistymiseen liittyvissä asioissa. Kunnilla ei siis olisi enää mahdollisuutta saada ajantasaista tietoa rahoitusvastuullaan olevien työmarkkinatuensaajien työllistymiseen vaikuttavasta tilanteesta, ohjata heitä tarpeenmukaisesti aktiivipalveluihin tai töihin, eikä aktiivisesti vaikuttaa työmarkkinatuen rahoitusosuuden kehitykseen.

Tilanne olisi erityisen haastava niissä kunnissa, jotka eivät ole mukana työllisyyden kuntakokeilussa. Tästä syystä lakiesitystä tulisikin korjata niin, että lainsäädännössä tunnistetaan kuntien rooli tasavertaisena TYP-toimijana TE-palvelujen, hyvinvointialueen ja Kelan rinnalla.

Muussa tapauksessa lainsäädännön kokonaisuutta tulee muuttaa niin, että kuntien työmarkkinatuen rahoitusosuudesta luovutaan kokonaan tai se siirretään hyvinvointialueen rahoitusvastuulle 1.1.2023 alkaen.

1. Lakiluonnos työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain muuttamiseksi

Työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun palvelutarpeen arviointia, työttömän työllistymisen kannalta tarkoituksenmukaisen palvelukokonaisuuden suunnittelua sekä työllistymisprosessin etenemistä ja seurantaa koskevat pykälät 3, 4, 5, ja 6.

Kunta tulisi lisätä TYP-toimijoiden joukkoon lain eri pykälissä ja § 4 muotoilua tulisi muuttaa seuraavasti: Työ- ja elinkeinotoimisto, hyvinvointialue ja työtön työnhakija laativat 3 §:ssä tarkoitetun kartoitusjakson aikana yhdessä monialaisen työllistymissuunnitelman, jossa sovitaan työttömän palvelutarpeen mukaisista työvoima-, sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluista, terveyden, hyvinvoinnin ja elinvoiman edistämisen palveluista sekä koulutus- ja sivistyspalveluista ja niiden toteutumisen seurannasta. Kunta ja Kansaneläkelaitos osallistuvat asiakkaan suunnitelman laadintaan, seurantaan ja tarkistamiseen työnhakijan palvelutarpeen edellyttämällä tavalla.

Kunnan palveluiden huomioiminen laissa tukee asiakkaan oikeutta tarpeenmukaisesti palveluihin ja mahdollistaa työllistymistä edistävien palveluiden monialaisen yhteensovittamisen tarkoituksenmukaisella tavalla. Se myös osaltaan vähentää päällekkäisiä palveluja ja asiakkaiden putoamista palveluiden väliin.

7 § Monialaisen yhteispalvelun järjestäminen ja valtakunnallinen ohjaus (Pykälä sisältää asetuksenantovaltuuden. Asetuksen sisältöä on kuvattu säännöskohtaisissa perusteluissa. Voimassa oleva valtioneuvoston asetus on 1377/2014.)

Lakiesityksen perusteluissa mainitaan, että ”jos kunnilla säilyisi ehdotetun mukaisesti oikeus nimetä johtava henkilö, kunnilla säilyisi myös rooli monialaisen yhteispalvelun verkostoyhteistyössä”. TYP-toiminnan perusluonteen mukaisesti verkostoyhteistyö ja monialainen yhteispalvelu toteutuvat

ensisijaisesti asiakasrajapinnassa ja tästä kunnat jäävät nykyisen esityksen mukaan ulkopuolelle. Verkoston johtaminen muodostuu entistä haasteellisemmaksi, jos toiminnan järjestämistä johtavalla henkilöllä ja sen edustamalla organisaatiolla ei ole roolia työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun asiakastyössä.

Mitä muuta haluatte sanoa ehdotuksesta?

Esityksestä puuttuvat siirtymäsäännökset, joilla turvataan nykyisin TYP-toiminnassa mukana olevan asiakaskunnan palvelujen jatkuvuus hyvinvointialueiden käynnistäessä toimintansa. Laissa määritetään ainoastaan, että TYP-palveluissa tulee olla riittävä määrä henkilöstöä palvelua tarvitsevien asiakkaiden määrä huomioiden. Tämä ei riittäne turvaamaan asiakasnäkökulmasta joustavaa siirtymää uuden työnjaon mukaiseen palvelumalliin.

2. Lakiehdotus kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Kustannusten korvaaminen (luku 6)

-

Alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten ja nuorten tuen ja asumisen järjestäminen (27-28 §)

-

Muut hyvinvointialueisiin liittyvät muutosehdotukset

Moniammatillinen alkukartoitus

Moniammatillisessa alkukartoituksessa ja kotoutumissuunnitelman laatimisessa tulee varmistaa hyvinvointialueen läsnäolo, jos asiakkaalla on sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeita. Lähtökohtaisesti tämän tulisi koskea kaikkia kansainvälistä suojelua saavia.

Asiakastiedon saanti, asiakkuudenhallinta kunnassa

Kunnan tiedonsaanti uusista kotoutuja-asiakkaista on varmistettava. Kunnan tulisi saada tietoa mahdollisimman nopeasti kuntaan muuttaneista uusista kuntalaisista (ml. perheen yhdistämiset), jotta kunta voi lähettää kutsun alkukartoitukseen. Herää myös kysymys, voisiko KELA tunnistaa vakuutettuja ja välittää tiedot uusista vakuutetuista kunnalle.

Kotoutumislain uudistuksen myötä kunnan tulee ottaa paremmin huomioon myös asiakkuuden hallintaan ja tiedonsiirtoon sekä asiakastiedon käsittelyyn liittyvät asiat. Hyvinvointialueella käytetty Effica-järjestelmä ja muut potilastietojärjestelmät eivät ole hyvinvointialueen käynnistymisen myötä enää kunnassa käytössä ja näin ollen kuntien on tarvetta järjestää itsenäisesti asiakkuudenhallinta, jonka tietoja voidaan käsitellä myös yhdessä SOTE-keskusten ja hyvinvointialueen kanssa. Nämä

kustannukset on myös huomioitava kunnan lisääntyvinä kustannuserinä ja asiakkuudenhallinta edellyttää myös

kansallista ohjausta, jotta välttyttäisiin pirstaleisilta kuntakohtaisilta ratkaisuilta. Kuntakohtaiset järjestelmät tulevat pitkällä aikavälillä kalliiksi kansallisesti, niiden tietoturvakysymykset ovat haastavia ratkaista ja asiakastiedon käsittely vaatii toimijoiden välisiä yhdyspintoja.

Lainsäädännön tulisi myös määritellä kunnan viranomaisen tiedonsaantioikeus ml. ohjaus- ja neuvontapalvelut. Lainsäädäntöehdotuksessa korostetaan hyvinvointialueen oikeutta saada riittävää tietoa kunnalta koskien asiakkaita, mutta tarpeen on myös määritellä kunnan oikeus saada riittävää tietoa asiakkaille järjestetyistä sosiaali- ja terveyspalveluista sekä niiden tarpeista.

87 §:ssä ei ole mainintaa hyvinvointialueen oikeudesta luovuttaa tietoja kotoutuja-asiakkaasta esimerkiksi kunnalle. Tämä oikeus ja velvollisuus tietojen luovutukseen tulisi selkeästi mainita ko. lainkohdassa.

Muut

Kotoutumista edistävät palvelut eivät lakiehdotuksen mukaan sisältyisi yksin kunnan vastuulle, vaan niitä järjestettäisiin jatkossa myös hyvinvointialueen sosiaali- ja terveyspalveluissa. Kuitenkin esityksessä ehdotetaan, että kotoutumisen edistämisen kokonaisvastuu asetettaisiin kunnalle. On huomioitavaa, että sosiaali- ja terveyspalvelut sekä kotoutumista tukevat palvelut ovat osin toisistaan erottamattomia ja toisistaan riippuvaisia. Kunnan ja hyvinvointialueen välisen vaikuttavan yhteistyön turvaamiseksi asetetussa oikeudessa olisi keskeistä edelleen tarkentaa, mihin kokonaisvastuulla viitataan ja millaisia oikeudellisia vaikutuksia sillä on. On mahdollista, että kotoutuja-asiakkaan erityiset olosuhteet edellyttäisivät, että kokonaiskoordinoinnista vastuussa olisi hyvinvointialue riippuen asiakkaan kotoutumisen vaiheesta ja hänen palvelutarpeestaan. Vastaavasti on keskeistä, että asiakas ymmärtää, miten vastuunjako kunnan ja hyvinvointialueen välillä jakautuu, sillä sosiaalihuoltolain ja kotoutumislain tavoitteet ovat osin päällekkäisiä.

Mitä muuta haluatte sanoa ehdotuksesta?

Kokonaisuudessaan tärkeää on täsmentää osapuolten (kunta, TE-toimisto, hyvinvointialue) vastuut ja velvollisuudet, koska muuten vaarana on työn päällekkäisyys ja pirstaleisuus, mikä on omiaan vaarantamaan asiakkaan aseman palveluissa.

Rinne Tuulia

Lempäälän kunta - Kunnanjohtajan viranhaltijapäätös 5.4.2022 § 70